



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
Iesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

XIX. Probatur ex verbo Dei transubstantiatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

RESPONDEO; Transubstantiatio est vna actio, quia est eadem voluntas, seu volitio Dei, qua ipse vult non conferre panem, vt in eius locum ponatur corpus Domini.

CAPVT XIX.

Probatnr ex verbo Dei transubstantiatio.

NUNC tandem confirmanda est sententia Catholice Ecclesie, que docet, panem conuerteri in corpus Domini, & eam conuersionem esse propriam transubstantiationem presentie corporis Domini in Eucharistia: ex quo simul confutabitur prima sententia Berengarianorum, quam etiam Lutherani sequuntur, de simplici coniunctione panis cum corpore Domini in hoc Sacramentum.

PRIMUM autem argumentum ducitur ex illis Domini verbis: *Accipite, & manducate, hoc est enim corpus meum.* Mat. 26. Hæc enim verba necessariò inferunt, aut veram mutationem panis, vt volunt Catholici, aut mutationem metaphoricam, vt volunt Calviniste, nullo autem modo sententiam Lutheranorum admittunt: nam Dominus accepit in manus panem, eumque benedixit, & dedit discipulis, & de eo dixit: *Hoc est corpus meum.* Itaque panem accepit, panem benedixit, panem dedit, & de pane dixit: *Hoc est corpus meum.* Vel igitur benedicendo mutauit in corpus re ipsa verè, & propriè, vel mutauit impropriè, & figuratè, addendo significationem, quam non habebat: vel nullo modo mutauit. Si mutauit re ipsa verè, & propriè, ergo panem mutatum dedit, & de pane mutato verissimè dixit: *Hoc est corpus meum,* id est, quod specie panis continetur, non est amplius panis, sed corpus, & hoc est quod dicunt Catholici. Si verò quis dicat, panem mutatum esse figuratè, tamen datus erit Apostolis panis, qui figuratè erit corpus Domini, & illa verba: *Hoc est corpus meum,* hunc sensum habebunt, Hic panis est figura corporis mei. Hæc autem est sententia Sacramentariorum, quam & nos, & Lutherani communi consensu reiicimus. Si quis denique dicat nullam fieri mutationem, is cogetur dicere, panem non mutatum datum esse Apostolis, & de illo esse dictum: *Hoc est corpus meum,* id est, Hic panis verus ac triticeus, verè, & propriè est corpus meum. At qui hoc nullo modo admitti potest, siue agamus de re ipsa, siue de propositione: nec enim vllò modo fieri potest, vt

res non mutetur, & tamen fiat alia; esset enim ipsa, & non esset ipsa. In propositione autem affirmatiua, necesse est, vt pro eodem supponant subiectum, & predicatum; alioqui esset falsa predicatio. Nō igitur potest fieri, vt vera sit propositio, in qua subiectum supponit pro pane, predicatum autem pro corpore Christi: panis enim & corpus Domini res diuersissime sunt.

Ad hoc argumentum respondit Lutherus in lib. de Babyl. capti. cap. de Eucharistia, non oportere Aristotelem iudicem facere rerum tam sublimium. **DEINDE** addit, si propter istam regulam Philosophicam, oportet panem transubstantiari, oportebit etiam propter eandem transaccidentari; alioqui dicemus, Hoc album, & hoc rotundum est corpus Christi. **DEINQUE** ponit exemplum, in quo apparet posse predicari diuersum de diuerso sine transubstantiatione: dicimus enim in Christo, Hic homo est Deus, & Hic Deus est homo; & tamen nulla sit transubstantiatio hominis in Deum, vel contra. Ex his ita concludit: *Ego sanè, si non possum consequi, quomodo panis sit corpus Christi, captiuabo tamen intellectum meum in obsequium Christi, & verbis eius simpliciter inherens, credo firmiter, non modo corpus Christi esse in pane, sed panem esse corpus Christi.*

SED hæc nullo negotio refelluntur. Nam quod ad **PRIMUM** attinet, si Aristotelem iudicem vocaremus in questione Dialectica, seu Philosophica, qualis est hæc de natura enunciationis affirmatiue, nō deberet Lutherus id tantoperè ægrè ferre. Sed non hic opus habemus Aristotele, cum sensus communis sufficiat. Nam si liceat affirmare disparata de disparatis, licebit eodem iure affirmare de nihilo aliquid, de aliquo nihil, de luce tenebras, de tenebris lucem, de Christo Belial, & de Belial Christum: neq; fides nostra ad id nos obligat, vt ea defendamus, quæ euidenter implicant contradictionem. Adde, quod nusquam Dominus disertis verbis dixit; Hic panis est corpus meū; vt opus sit in ea re ita captiuare intellectum, vt non obstante euidentia contradictionis, cogamur credere panem triticeum esse corpus Christi.

Quod verò Lutherus **SECUNDO** loco adfert de transaccidentatione, leuissimum est. Non enim admittimus illas propositiones; Hoc album, vel hoc rotundum est corpus Christi; neque cogimur eas admittere, licet fateamur panis accidentia in Eucharistia remanere. Nam illud: *Hoc est corpus meum,*

non significat, Hoc album est corpus meum; pronome enim *Hoc*, non supponit pro accidente, sed pro substantia. Itaque non cogimur dicere, Hoc album est corpus meum, sed hoc possumus admittere. Nam Hoc album, ante consecrationem supponit pro pane; post consecrationem non supponit pro pane, quia panis ibi non est; nec pro corpore Christi, quia corpus Christi non est subiectum illorum accidentium, sed supponit pro quantitate remanente, quæ est subiectum accidentium reliquorum: porro quantitas illa alba, & rotunda est corpus Christi, ut patet.

Vide de ista quæstione, An hoc album sit corpus Christi, miras fraudes VViclefi apud Thomam VValdensem, c. 52. Ille enim iubebat vno verbo responderi, an hoc album rotundum (demonstrata sacra hostia) sit corpus Christi. Si concederetur, inferebat; Ergo corpus Christi est album, & rotundum, &c. Si negaretur, turbabantur simplices fideles, qui putabant negari veritatem corporis Domini in Eucharistia. Respondendum fuit; Hoc album non est corpus Christi, sed quantitas quædam rotundæ figuræ, & albi coloris; tamen hoc albo & rotundo, verè & realiter corpus Christi latet.

DEINQUE illud exemplum de Incarnatione non est rem. Nam in Christo propter vnionem hypostaticam veritatem sunt illæ propositiones: Hic Deus est homo, & hic homo est Deus; quia in vtraque tam subiectum, quam prædicatum pro eadem persona supponit. At in ista propositione, Hic panis est corpus Domini, pro diuersis supponunt subiectum, & prædicatum, ut supra dictum est.

Porro Martinus Kemnitius in 2. p. Examinis, sels. 13. cap. ad idem nostrum argumentum respondere conatur. Ac Petrus MVM respondet, panem in Eucharistia mutari, quia ut dicit Irenæus, ex pane communi fit Eucharistia, duabus rebus constans, vna terrena, altera cœlesti. Atque hoc dicit sufficere, ut rectè & verè dicamus, Panis est corpus Christi; licet panis non conuertatur in corpus, sed simul cum illo maneat.

DEINDE paulò infrà repetitis Lutheri nugis de Philosophia Aristotelis, dicit secundum morem Scripturæ sanctæ illa non potest prædicari, quæ diuina ordinatione peculiari modo vnuntur, licet in eiusmodi propositiones non quadret regula Aristotelis. Ad veritatem autem harum propositionum dicit requiri tantum, ut significetur vnio, & præsentia vnus rebus altera.

Exempla verò hæc adfert. PRIMVM de Christo, in quo rectè dicimus; Hic homo est Deus; tamen ad regulas prædicabilium non congruat ea propositio. Vbi tamen monet se non ponere vnionem personalem inter panem, & corpus Christi, sed tantum vti similitudine Incarnationis, vt ea vti sunt nonnulli veterum in eadem causa. SECVNDVM exemplum. Ioan. 20. Dominus insufflauit, & dixit: *Accipite Spiritum sanctum*, vbi ipsum corporis flatum, Spiritum sanctum vocauit, vt significaret cum eo flatu dari Spiritum sanctum. TERTIVM exemplum Matth. 3. Columba vocatur Spiritus sanctus, cum dicitur Ioannes Spiritum vidisse, qui tamen non viderat, nisi columbam. QVARTVM exemplum dicit esse posse illas visibiles species, in quibus Angeli, vel Deus olim ostendebantur: nemo enim ausus fuit articulum inde facere, quòd species ille fuerint accidentia sine subiecto. QVINTVM exemplum; Progreddiente arca dicebat Moses: *Exurgat Dominus*, nec tamen opus fuit transubstantiari lignum, vel aurum arcæ. SEXTVM exemplum in vulgari loquutione. Nam de dolio & vino, dicimus, Hoc est vinum; de marsupio & pecuniis dicimus, Hæc sunt pecuniæ; de fasciis & infante dicimus, Hic est infans vteri mei. His exemplis iactat Kemaitius gladio Spiritus se feliciter dissoluisse vel præcidisse telam nostri argumenti.

SED profectò nos non egemus gladio, vt telam solutionis eius destruamus: est enim ea tela araneorum simillima, quæ leui flatu dissipari queat; nam multa dicit, sed nihil ad rem. Ad illud igitur de mutatione ex pane communi in Eucharistiam duabus rebus constantem, dico illam mutationem secundum veram Irenæi sententiam (vt nos li. 2. cap. 6. ostendimus) substantialem mutationem esse panis in carnem Christi, manentibus accidentibus, & proinde rem terrenam esse accidentia panis sensibilia, rem cœlestem, carnem Christi gloriosam: & hoc modo verè prædicari corpus Christi de pane Eucharistia, quia panis ille non est panis communis, id est, triticeus, sed panis cœlestis. At secundum Lutheranos, qui per rem terrenam exponunt panē, per rem cœlestem intelligunt corpus Christi, nulla est ibi vera mutatio panis, sed sola adiunctio corporis Domini ad panem, quæ non est satis, vt possit verè dici, Panis est corpus Christi: alioqui etiam verè dicere possemus in homine, Anima est corpus; & in Christo, Humanitas est Diuinitas; & in ferro ignito (quod est exemplum

Lutheri loco supra citato ad illustrandam coniunctionem panis cum corpore Christi in Eucharistia) Ferrum est ignis, vel ignis est ferrum; quæ tamen nemo concederet.

Ad illud quod subiungit Kemnitijs de more, & vñ Scripturæ, dico falsum esse in Scripturis vllas tales propositiones inueniri, quales ipse fingit. Ac in PRIMO quidem exemplis peccat Kemnitijs. PRIMO, quia dicit illam propositionem, Hic homo est Deus, non esse veram secundum regulam Aristotelis: in quo satis ostendit, se non legisse, vel quod credibilis, non intellexisse regulas Aristotelis. Posita enim assumptione humanæ naturæ ad personam Verbi, illa propositio verissima est secundum omnes regulas Philosophie, quæ pro eodẽ supposito supponant tam *hic homo*, quam *hic Deus*. Nisi fortè Kemnitijs non agnoscat in Christo veram, & hypostaticam vnionem duarum naturarum; quod sanè infirmat, cum ait eiusmodi propositiones tantum significare vnionem, & presentiam vnus rei cum altera. Sed si hoc velit, aperte se Nestorianis fauere significat: illi enim volebant inter hominem & Deum in Christo, esse tantum vnionem, & presentiam quandam mutuam.

SECUNDO, quia dicit inter panem, & corpus Domini esse personalem vnionem; & tamen contendit, ita esse veram istam, Hic panis est corpus Christi, vt est illa, Hic homo est Deus. Nam aut vult non esse etiam personalem vnionem inter Deum & hominem in Christo, quod est aperte Nestorianum; aut certè nescit quid loquatur, cum similitudinem ponat, & interim tollat fundamentum similitudinis. Tota enim ratio, cur illa sit vera, Hic homo est Deus, est vnitas personalis. Cum igitur hæc vnitas ponatur in Christo, & non ponatur in Sacramento Eucharistiæ, nullo modo fieri potest, vt sint æquæ veræ, illa, Hic homo est Deus, & illa, Hic panis est corpus Christi.

SECUNDVM exemplum non est ad rem. Non enim Dominus dixit, Hæc insufflatio est Spiritus sanctus; sed insufflando dixit: *Accipite Spiritum sanctum*. vbi solum ostendit, se signo exteriori representare id, quod interna, & inuisibili operatione faciebat. Vnde illa verba; *Accipite Spiritum sanctum*, non faciunt hunc sensum; Accipite hanc insufflationem, quæ est Spiritus sanctus, sed hunc; Accipite in hac insufflatione,

seu per hanc insufflationem, vt per signum & causam instrumentalem, donum Spiritus sancti.

TERTIVM exemplum simile est superiori. Nusquam enim expressè legimus, Columba est Spiritus sanctus; sed solùm legimus, visum à Ioanne Spiritum sanctum descendentem sicut columbam: nam omnes Euangelistę, Matth. cap. 3. Marc. cap. 1. Luc. cap. 3. Ioan. cap. 1. addiderunt particulam similitudinis, vel tanquam, vel sicut, vel quasi. Ex quo intelligimus, columbam signum duntaxat Spiritus sancti fuisse, & Spiritum sanctum in columba, vt in signo visum.

QUARTVM exemplum, est merum parergum. Nec enim disputamus nunc, an accidentia panis maneant sine subiecto, sed an sit vera propositio in proprio sensu, Hic panis est corpus Christi: nusquam autem inueniet Kemnitijs hanc propositionem in totis Bibliis, Corpus ab Angelo assumptum est ipse Angelus.

QUINTVM exemplum simile est secundo. Cùm enim eleuabatur arca, dicebat Moses: *Exurgat Dominus*, non quòd arcam appellaret Dominum, sed quia simul cum arca Dominus procedebat cum filiis Israël, & viam demonstrabat.

SEXTVM exemplum indicat sapientiam Kemnitij. Nam antea dixerat cum Luthero, eiusmodi propositiones nõ conuenire cum regulis Philosophiæ, & esse Scripturarũ proprias, & oportere intellectum captiuare, si eæ credendæ sint; nunc autem vult esse adedò vulgares, tritas & faciles, vt in communi sermone quotidie vsurpentur. Istud nimirũ est sapere. Sed nec in istis vulgaribus exemplis aliquid simile nostre propositioni inuenire potuit. Nam etsi dolium vino plenum, & marsupium plenum pecuniis, & infantem fasciis circumligatum, simpliciter vinum, pecunias, & infantem nominamus: tamen nemo diceret, Dolium est vinum, marsupium est pecunia, fascia est infantulus; vt ipsi verè dici volunt, Panis est corpus Christi.

Sed licet aduersarij euidentissimè conuincantur ex eo, quod volunt illud pronomen, *Hoc*, significare Hic panis; posset tamen aliquis dicere, in Eucharistia manere quidem panem cum corpore Domini, sed illa verba: *Hoc est corpus meum*, dicta esse solùm de corpore Domini, ita vt pronomen, *Hoc*, supponat in confuso pro eo, quod continetur sub speciebus (vt nos suprà diximus) & tamen virtute prædicati determinetur ad corpus Domini, & nulla mentio fiat sub-

stantiæ panis, licet ibi maneat. Nam abstrahentium non mendacium: & exempla esse possunt illa, quæ attulit Kemniti-
tius. Nam de dolio vini, rectè dicimus, Hoc est vinum, cum
tamen sint ibi duæ substantiæ, vna vini, altera dolij: & simi-
ter de marsupio, & pecuniis dici potest, Hæ sunt pecuniæ.

RESPONDEO; Absolutè ex verbis Domini, colligi trans-
stantiationem. Nam in propositionibus de re continenti
contenta, pronomen, *Hoc*, potest quidem demonstrare alio-
utrum, id est, tam rem continentem, quam rem contentam.
rectè enim dicimus de dolio vini, Hoc est dolium, & etiam
Hoc est vinum. At cum demonstratur res contenta, demon-
stratur vna res tantum, & excluduntur omnes aliæ, quæ
contineri possent, & proinde ex modo communi loquendi
falsa est demonstratio si plura contineantur. Verbi gratia,
quis de dolio, vbi sit vinum & oleum, dicat, Hoc est vinum,
fraudator censetur: Illud enim, (Hoc est vinum) ex modo com-
muni loquendi significat, In hoc dolio nihil est, nisi vinum.
Pari ratione, si quis de marsupio pleno partim auro, partim
argento, dicat, Hoc est aurum; vel de sacco pleno partim mi-
tico, partim arenâ, diceret, Accipe & vtere, hoc enim est mi-
ticum; deceptor iure haberetur. Eodem igitur modo illa verba
Hoc est corpus meum, ex modo communi loquendi, quod
fit de Metaphysicis subtilitatibus, significant sub illis specie-
bus non fuisse aliud, quam corpus Domini; si enim fuisse e-
tiam panis, debuisset Dominus dicere, Hic, id est, in hoc pane
est corpus meum, aut certè, hoc non tantum est panis, sed e-
tiam corpus meum.

SED dicet aliquis; Totus panis est res continens respectu
corporis Domini; ergo, &c. sicut de dolio vini dicimus, Hoc
est vinum; licet dolium sit substantia, & sicut de Angelo ap-
parente in forma humana, dici posset, Hic est Angelus Ra-
phael, licet illa forma corporalis esset etiam substantia.

RESPONDEO; In Eucharistia sola accidentia locum ha-
bent rei continentis; substantia autem panis, aut ibi non est
(vt Catholici credunt) aut si ibi est, vt volunt Lutherani, est res
contenta simul cum corpore Christi, & proinde falsa est pro-
positio, Hoc est corpus, si ibi sint duæ substantiæ. Quod ut-
tem sola accidentia sint res continens, ex eo patet, quod cor-
pus Christi non est in pane, vt in vase, aut in loco, sed est
substantia sub accidentibus. Nam inde est, quod ex natura rei
posita

posita consecratione, ad motum illorum accidentium mouetur corpus Christi, & ad illorum eleuationem eleuatur, ad illorum depressionem deprimitur, & ad illorum corruptionem desinit ibi esse corpus Christi, quomodo desineret substantia panis, si ibi fuisset. Quod non videmus in exemplis allatis de vino, & Angelo, quia illa non manent vt substantiæ sub accidentibus, sed vt res in vase, vel in loco: non enim ad motum corporis assumpti, mouetur Angelus necessariò, & ex natura rei, sed posset non moueri, & quando mouetur, voluntariè mouetur, immò ipse est, qui mouet illud corpus; & quando dissoluitur illud corpus, non necessariò Angelus desinit esse in eo loco, sed potest manere, si velit.

ADDE, quod licet in verbis Domini esset aliqua obscuritas, vel ambiguitas, ea tamen sublata est, per multa Concilia Catholicæ Ecclesiæ, & Patrum consensum.

CAPVT XX.

Transubstantiatio probatur testimoniis Patrum.

DAM testimoniis veterum Patrum res eadem est demonstranda, id quod necessariò faciendum est: siquidem aduersarij iactant, transubstantiationem, non fuisse cognitam ante annum Domini, M. C. C. id est, vsque ad Concilium Lateranense sub Innocentio III.

Lutherus in lib. de captiuit. Babyl. cap. i. non semel affirmat, transubstantiationem esse inuentum sancti Thomæ, & opinionem Thomistarum, & ibidem indicat eam opinionem probatam fuisse à Papa, in cap. Firmiter, quod caput de promptum est ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. vbi Lutherus turpiter labitur in historia: siquidè S. Thomas, nondum natus erat, cum ederetur cap. Firmiter, & Concilium illud celebraretur. Constat enim Concilium celebratum anno M. C. C. XV. sanctum verò Thomam natum postea anno M. C. C. XXI. Petrus Martyr in libro contra Stephanum Gardinerum obiecto 128. Innocentium III. cum Concilio Lateranensi facit auctorem primum transubstantiationis, tum quoad nomen, tum etiam quoad rem. Ioan. Caluinus

Zz 5 lib.